

SÜLEYMAN ÇELEBİ

Meşhûr Türkçe "Mevlid" kasîdesinin yazarı. Bursa'da doğdu. Kaynaklarda Süleymân Çelebi'nin doğum târihine dâir bir kayda tesâdüf edilmedi. Ancak, Süleymân Çelebi'nin Mevlid'i 60 yaşında yazdığı ve eserin 1409 (H.812) senesinde bittiği, en eski olarak bilinen nüshasında mevcut bir beyte istinâd etmektedir. 1422 (H.825) senesinde vefât ettiği bilindiğine göre, onun 1351 (H.752) senesinde doğduğu neticesi çıkmaktadır. Sultan Birinci Murâd Hanın vezîrlerinden AhmedPaşanın oğlu, Şeyh Mahmûd Efendinin torunudur. Mahmûd Bey, 1338 (H.738) senesinde Sadrâzam Süleymân Paşa ile Rumeli'ye sal ile geçenlerdendir. Süleymân Çelebi, Bursa'da asrının ileri gelen âlimlerinden ilim tahsîl etti. Büyük bir âlim olarak, Sultan Yıldırım Bâyezîd zamânında Dîvân-ı hümayûn imâmı, sonra da Bursa'da onun inşâ ve ihyâ ettiği câminin imâmı oldu. Resûlullah efendimize olan muhabbeti, **Vesîlet-ün-Necât** isimli mevlid kasîdesini yazmasına vesîle oldu. Eserini yazmasının sebebi olarak gösterilen hâdise hakkında; **Küh-ül-Ahbâr, Gûldeste, Tezkire-i Latîfî** ve başka kaynaklarda geniş bilgi vardır. Süleymân Çelebi'nin vefâtı için düşürülen târih, "Râhat-ı ervâh"tır. Mezarı, Bursa'da Çekirge yolu üzerindedir.

İyi bir tahsîl gören Süleymân Çelebi, Bursa'daki Ulu Câminin baş imâmlığına getirildi. Bu câmideki imâmlığı sırasında, birgün İranlı bir vâiz, vâz ve nasîhat ederken, Bekara sûresinin iki yüz seksen beşinci âyet-i kerîmesinin; **"Biz Allahü teâlânın peygamberlerinden hiç birinin arasını ayırd etmeyiz** (hepsine inanırız). **Duyduk ve itâat ettik.**" meâl-i şerîfini tefsîr ederken de; "Hazret-i Muhammed ile hazret-i Îsâ arasında hiçbir farklılık, üstünlük yoktur." diye, kendi kafasına, bozuk inanışına göre tefsîr etti. Cemâat arasında bulunan bir kimse dayanamayıp, ayağa kalktı ve; "Ey câhil! Kendi kafana göre nasıl tefsîr edebilirsin? Sen bu ilimde çok gerilerdesin. Hiç peygamberler (aleyhimüsselâm) arasında üstünlük farkı olmaz olur mu? Elbette peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm), bütün peygamberlerden daha üstündür. Burada fark yoktur demek, nübüvvet ve risâlet yönünden fark yoktur demektir. Üstünlükler, mertebeler yönünden değildir. Burada; "Birinin peygamberliğini kabûl edip, diğerini kabûl etmiyerek aralarında bir ayrılık gütmeyiz. Herbirini kendi derecelerine göre peygamber olarak kabûl ederiz" buyurulmaktadır. Bundan, derece ve fazîletleri aynıdır anlamı çıkmaz. Bunun isbâtı ise, yine Bekara sûresinin iki yüz elli üçüncü âyet-i kerîmesidir. Burada meâlen; **"Bu (sûrede sözü geçen) peygamberlerin bir kısmını, kendilerine verilen özelliklerle diğerlerinden üstün kıldık."** buyurulmaktadır. Görüldüğü gibi, bu iki âyet-i kerîme, bizim âlimlerimizin tefsîr ettiği gibi birbirlerini doğrulamaktadır. Hâlbuki, senin bozuk düşüncene göre birbirlerini tekzip etmektedir ki, hâşâ bu olamaz!" gibi pekçok sözler söyledi, pekçok delîller getirdi. Neticede İranlı vâiz, yanlış düşündüğünü kabûl etti. Bütün bunlara şâhid olan Ulu Câmi baş imâmı Süleymân Çelebi, bu hâdiseden dolayı çok duygulanmış ve meşhûr **Mevlid-i Şerîfini** yazmıştır. **Mevlid-i Şerîf**'inde, hep Ehl-i sünnet îtikâdını anlatmıştır. Bu bozuk îtikâdlı vâizin sözüne cevap olarak:

**"Ölmeyüb İsâ göge bulduğu yol,
Ümmetinden olmak için idi ol."**

beytini söyledikten sonra, Resûlullah efendimizin fazîletlerini şöyle îzâh etmiştir:

**"Dahî hem Mûsâ elindeki asâ,
Oldu O'nun izzetine ejderhâ.**

**Çok temennî kıldılar Hak'dan bunlar,
Kim Muhammed ümmetinden olalar.**

**Gerçi kim bunlar dahî mürsel durur.
Lâkin Ahmed efdâl-ü-ekmel durur.**

**Zîrâ efdalliğe ol elyak durur,
Ânı öyle bilmeyen ahmak durur."**

Süleymân Çelebi, **Mevlid**'inde; Allahü teâlânın mutlak irâdesini, yoktan var ettiğini ve Muhammed aleyhisselâmın hiçbir mahlûkda bulunmayan üstün, yüksek ve emsâlsiz vasıflarını anlatır. Her kelimesinde, gönlü Resûlullah aşkı ile yanan bir müminin engin aşk ve muhabbet kokuları vardır. Hazret-i Muhammed'in diğer peygamberlere olan bütün üstünlükleri, en güzel kelimeler ve en vecîz ifâdelerle anlatılmıştır.

Mevlid; münâcaat (Allahü teâlâya yalvarma), **velâdet** (Peygamberimizin doğumu), **risâlet** (Peygamberliğin bildirilişi), **mîrâc** (Göklere çıkışı, Cennet'i ve Cehennem'i görmesi), **rihlet** (Peygamberimizin vefâtı) ve **duâ** bölümlerinden ibârettir.

Söze Allahü teâlânın ism-i şerîfi ile başlayan Süleymân Çelebi, Âdem aleyhisselâmdan Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma kadar bütün dedeleri olan Peygamberlerin alınlarında nûr parladığını ve bu nûrun Muhammed aleyhisselâma intikâl ettiğini anlatır. Peygamber efendimizin doğuşuna geniş bir yer ayırarak, O doğarken annesinin neler duyup, neler gördüğünü, bu ânda bütün varlıkların engin bir neşe içinde kaldıklarını, bütün zerrelere O'nu büyük neşe içinde karşıladığını söyler. **Mevlid**'de bundan sonra, Muhammed aleyhisselâma peygamberliğinin nasıl bildirildiğini ve mi'râc hâdisesinin nasıl olduğunu anlatır. Derin üzüntü içinde yazdığı rihlet ve daha sonra duâ ile **Mevlid**'ini bitirir. Peygamber efendimizin her varlığın yaratılışı sebebi, bütün yaratılmışların en şerefli ve O'nu bütün peygamberlere üstün kılan Allahü teâlâya şükürler etmektedir.

Eserde çok olgun fikirler ve kompozisyon bütünlüğü vardır. **Mevlid**, mesnevî şeklinden ziyâde, kasîde şeklinde tertiblenmiştir. Bâzı yerlere gazel parçaları da ilâve edilmiştir. Arûz vezni ile yazılmış, (fâilâtün, fâilâtün, fâilün) kalıbı kullanılmıştır. Yalnız bir yerde (Mef'ûlü,

fâilâtü, mefâîlü, fâilün) kalıbına yer verilmiştir.

Kâfiyeler güzel ve sağlamdır. Süleymân Çelebi, **Mevlid**'in mısralarının mükemmel olması için çok titizlik göstermiş, bu sebeple **Mevlid**, üstün sanat sâhibi dîvan şâirlerince dahî sevilip beğenilmiştir.

Mevlid'de hem olayların, hem de düşüncelerin anlatıldığı yerlerde, en kısa, en uygun ve mümkün olan en sâde anlatım şekli kullanılmıştır. **Mevlid**'de, hemen her türlü söz ve ifâde sanatına rastlanır. En çok cinâs, teşbîh ve tekrîr gibi sanatlara önem verilmiştir. Bölümlerin ve kitabın bütünlüğüne titizlik gösterildiği kadar, her mısra'ın ayrı ayrı güzelliği de gözden kaçmamaktadır. **Mevlid**, lirizm (içlilik) ve öğreticiliği (didaktizmi) iyice kaynaştırmış bir şiir kitabıdır. Kuruluktan uzak olduğu gibi, sırf coşkunluktan da ibâret değildir. Görünüşte kolay, fakat denendiğinde benzerinin yazılmasının çok zor olduğu görülür.

MUHAMMED ALEYHİSSELÂMI SEVMEK

Süleymân Çelebi hazretleri, **Mevlid**'ine Arabî olarak bir önsöz yazarak, şöyle buyurmaktadır: "Rahmân ve Rahîm olan Allahü teâlânın ismiyle başlarım. Muhammed aleyhisselâmı bütün yaratılmışların sebebi, en şerefli ve en azîzi yapan, makâm-ı Mahmûd ile şefâat hakkını vererek O'nu bütün Peygamberlerden üstün kılan, ismini O'nun ismiyle yanyana yazarak, hasedci şeytanın burnunu sürtüp, O'nun şânını yücelten Allahü teâlâyâ hamd-ü-senâlar olsun. Muhammed aleyhisselâm, Allahü teâlânın indinde çok makbûldür. Allahü teâlânın melekleri O'nun yardımcılarıdır. Ağaçlar, toprak ve taşlar, O'nunla konuştular. O'nu sevenler dünyâda ve âhirette sevilip kurtulurlar. O'na düşman olanlar kovulup, Cehennem'e atılırlar. Bizi Muhammed aleyhisselâmın ümmeti yapmakla şereflendiren Allahü teâlâyâ hamd ederim. Şerîki ve benzeri olmayan, mekândan münezzehe bulunan Allahü teâlânın bir olduğuna şehâdet ederim. O, herkesin kendisine muhtâc olduğu, ibâdet ettiği ve yöneldiği Allahü teâlâdır. O, şânı yüce, kullarını merhametle bağışlayandır. Güzel ahlâk ve cömertlik gibi pekçok meziyetleri ortaya çıkaran, vâdedilen kıyâmet gününde, her tarafta şefâati kabûl edilir bir şefâatçi olan Muhammed aleyhisselâmın, Allahü teâlânın kulu, resûlü ve habîbi olduğuna şehâdet ederim. Allahü teâlâ, O'na seçilmişlerin en üstünleri olan temiz âline ve Eshâb-ı kirâmına sonsuz rahmet etsin."

1) *Sefînet-ül-Evliyâ; c.5, s.144*

2) *İslâm Âlimleri Ansiklopedisi; c.13, s.51*

3) *Vefeyât-ı Baldırzâde*

4) *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*

5) *Tâm İlmihâl Seâdet-i Ebediyye; (50. Baskı) s.1145*